

Xidoyatova Nigora Shorakibovna
Qarshi xalqaro universiteti
“Iqtisodiyot va muhandislik” kafedrasida katta o‘qituvchisi

KELAJAKDAGI TENDENSIYALAR VA AGLOMERATSIYA RIVOJI

Annotatsiya: Global iqtisodiy o'sish va urbanizatsiya jarayonlari kuchayib borar ekan, aglomeratsiyalar (katta shaharlar atrofida shakllangan iqtisodiy va urbanistik hududlar) muhim rol o'ynay boshladi. Bu jarayon kelajakda iqtisodiy va ijtimoiy tendensiyalarga qanday ta'sir ko'rsatishi va qaysi sohalarda yangiliklarni keltirib chiqarishi mumkinligi muhim savollardan biridir. Mazkur maqolada kelajakdagi asosiy tendensiyalar, ularning aglomeratsiyalar rivojiga ta'siri va buning global miqyosdagi o'zgarishlarga ta'siri tahlil qilinadi.

Tayanch so‘zlar: aglomeratsiya, urbanizatsiya, kelajak tendensiyalari, raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt, ekologik barqarorlik, yashil iqtisodiyot, demografik o'zgarishlar, masofaviy ish, infratuzilma, transport tizimlari, innovatsion klasterlar, iqtisodiy diversifikatsiya, globalizatsiya, ijodiy klasterlar, ekologik xavfsizlik, energiya samaradorligi, resurs boshqaruvi

Xidoyatova Nigora Shorakibovna
Karshi International University
Senior teacher of the "Economics and Engineering" department

FUTURE TRENDS AND DEVELOPMENT OF AGGLOMERATION

Abstract: As the processes of global economic growth and urbanization intensified, agglomerations (economic and urban areas formed around large cities) began to play an important role. One of the important questions is how this process will affect economic and social trends in the future and in which areas it can create innovations. This article analyzes the main future trends, their impact on the development of agglomerations and their impact on global changes.

Key words: agglomeration, urbanization, future trends, digital technologies, artificial intelligence, environmental sustainability, green economy, demographic changes, remote work, infrastructure, transport systems, innovation clusters, economic diversification, globalization, creative clusters, environmental safety, energy efficiency, resource management

Kelajakdagi tendensiyalar va aglomeratsiya rivojlanishi global shaharlarning va sanoat klasterlarining kengayishi, hamda iqtisodiy, texnologik, va demografik

o'zgarishlarga bog'liq. Bunda aglomeratsiyaning asosiy xususiyati bo'lib, ko'proq aholi va ishlab chiqarish tarmoqlarining markazlashuvi orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish hisoblanadi. Bunday jarayonlar orqali katta aglomeratsiya markazlari shakllanadi, ular iqtisodiy o'sishga sezilarli ta'sir qiladi va innovatsiya hamda texnologiyalarni rivojlantirishda asosiy rol o'ynaydi.

Kelajak tendensiyalariga kelsak, aglomeratsiyalar texnologik rivojlanish (masalan, sun'iy intellekt va avtomatizatsiya), yashil iqtisodiyotning o'sishi, ekologik barqarorlikka e'tibor qaratish, va masofaviy ishlash imkoniyatlari bilan yanada moslashuvchan bo'ladi. Shu bilan birga, mega-shaharlarning o'sishi, raqamli infratuzilmaning rivojlanishi va xalqaro investitsiyalarning ko'payishi global aglomeratsiyalar tarmoqlarini kuchaytirishi mumkin.

1. Raqamli texnologiyalarning rivojlanishi

Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt kelajakdagi aglomeratsiyalarning infratuzilmasini optimallashtirishda katta rol o'ynaydi. Sun'iy intellekt, IoT (Internet of Things) texnologiyalari va katta ma'lumotlar (big data) yordamida shahar boshqaruvi avtomatlashtiriladi va samaradorlik oshadi. Bu aglomeratsiyalarni o'zaro bog'liq, innovatsion markazlarga aylantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, "aqlli shaharlar" konsepti aglomeratsiyalar rivojlanishining asosi bo'lib, ular orqali energiya sarfini kamaytirish, transport infratuzilmasini yaxshilash va yashash sharoitlarini yaxshilash mumkin bo'ladi.

2. Ekologik barqarorlikka intilish

Kelajakdagi tendensiyalardan biri – bu ekologik barqarorlikka erishishdir. O'sib borayotgan ekologik muammolar sabab, aglomeratsiyalar yashil iqtisodiyotni joriy qilishga majbur bo'ladi. Bu, xususan, kam uglerodli transport tizimlari, qayta tiklanuvchi energiyaga asoslangan infratuzilma va ekologik toza qurilish usullarini rivojlantirishni talab qiladi. Aglomeratsiyalar o'z resurslarini ekologik xavfsiz usulda boshqarishi va chiqindilarni kamaytirishi lozim bo'ladi.

3. Demografik o'zgarishlar va moslashuvchan ish kuchi

Globalizatsiya va demografik o'zgarishlar mehnat kuchiga ta'sir qilmoqda. Kelajakdagi aglomeratsiyalar har xil millat, madaniyat va kasblarni o'zida jamlagan hududlarga aylanib, ish kuchining harakatchanligini ta'minlaydi. Masofaviy ish va gibriddan iborat ish modeli aglomeratsiyalar o'zgarishiga sezilarli ta'sir qiladi. Aglomeratsiyalar masofaviy ishlash imkoniyatlarini ko'paytirib, nafaqat o'z hududidagi, balki global ishchi kuchidan ham foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu esa o'z navbatida "virtual aglomeratsiyalar" tushunchasini keltirib chiqarishi mumkin.

4. Infratuzilmaning takomillashuvi va transport tizimlari

Kelajakdagi aglomeratsiyalar uchun transport va infratuzilma samaradorligi katta ahamiyat kasb etadi. Metro, tezkor avtobus tizimlari, elektr transport va avtomatizatsiyalashgan transport tizimlari orqali aglomeratsiyalarda harakatlanish osonlashadi va tirbandliklar kamayadi. Bu transport tizimlari nafaqat shaharlar ichidagi, balki shaharlararo qatnovni ham osonlashtiradi va natijada iqtisodiy integratsiyaga ko'maklashadi.

5. *Innovatsiyalar va iqtisodiy diversifikatsiya*

Aglomeratsiyalar rivojlanishida innovatsion klasterlar va tadbirkorlik markazlari o'ziga xos katalizator sifatida xizmat qiladi. Innovatsion markazlar, ayniqsa, texnologiyalar va ilm-fan sohalarida tarmoqni kengaytirib, yangi g'oyalar va ixtirolarning rivojlanishiga zamin yaratadi. Kelajakda aglomeratsiyalar o'z iqtisodiyotlarini diversifikatsiya qilish orqali raqobatbardoshligini saqlab qoladi, bu esa yangi turdagi xizmat va mahsulotlarni joriy qilish imkonini beradi.

Kelajakdagi tendensiyalar va aglomeratsiya rivojining ahamiyati bir nechta asosiy omillar orqali namoyon bo'ladi:

- **Iqtisodiy samaradorlikni oshirish:** Aglomeratsiyalar sanoat va xizmat sohalarining markazlashuvi tufayli iqtisodiy samaradorlikni oshiradi. Katta shaharlar va ularga yaqin tumanlar o'rtasida integratsiya kuchayib, iqtisodiyot uchun yangi imkoniyatlar yaratiladi. Bu o'z navbatida investitsiyalar, ish o'rinlari va innovatsion klasterlarning o'sishini qo'llab-quvvatlaydi.
- **Innovatsiyalar va texnologik rivojlanishni tezlashtirish:** Aglomeratsiyalar texnologik yangiliklarni tezroq qabul qiladigan va ishlab chiqarishga joriy etadigan hududlardir. Sun'iy intellekt, raqamli infratuzilma, "aqli shahar" texnologiyalari kabi tendensiyalar aglomeratsiyalarda tezroq joriy etilib, ularning global raqobatbardoshligini oshiradi.
- **Ekologik barqarorlik va yashil iqtisodiyotga o'tishni qo'llab-quvvatlash:** Katta shaharlar va aglomeratsiyalarda ekologik barqarorlikka e'tibor qaratish aholi uchun qulay yashash muhitini yaratishga yordam beradi. Yashil infratuzilma, kam uglerodli transport tizimlari, va energiya samaradorligi kabi chora-tadbirlar ekologik xavfsizlikni ta'minlashga xizmat qiladi.
- **Demografik o'zgarishlarga moslashish:** Aglomeratsiyalar demografik o'zgarishlarga moslashishga osonlik bilan imkon beradi. Masofaviy ish va gibrid ish modellarining rivojlanishi mehnat bozori uchun ko'proq imkoniyatlar yaratadi, aglomeratsiyalarda ishchi kuchi harakatchanligi oshadi.

- **Ijtimoiy va iqtisodiy tenglikni ta'minlash:** Aglomeratsiyalarda ijtimoiy infratuzilma, sog'liqni saqlash, ta'lim va transport kabi xizmatlar keng qamrovli bo'lgani uchun aholining turli qatlamlari o'rtasida iqtisodiy va ijtimoiy tenglikni ta'minlash imkoniyati oshadi.

Umuman olganda, kelajakdagi tendensiyalar va aglomeratsiya rivoji iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik barqarorlikni ta'minlash orqali yashash sharoitlarini yaxshilashda, global raqobatbardoshlikni oshirishda va kelajakda yanada samarali va barqaror shahar tizimlarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Kelajakdagi aglomeratsiyalar raqamli texnologiyalar, ekologik barqarorlik, transport infratuzilmasi, diversifikatsiya va innovatsiyalar kabi jarayonlar bilan yanada rivojlanib, o'z o'rnini mustahkamlaydi. Shuningdek, ular nafaqat milliy, balki global iqtisodiyotning rivojlanishida ham muhim rol o'ynaydi. Aglomeratsiyalarni barqaror va moslashuvchan qilish esa ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Adabiyotlar:

1. *The Rise of the Creative Class: And How It's Transforming Work, Leisure, Community and Everyday Life.* Basic Books. Florida, R.(2002).125-142 p.,189-210 p.
2. *Triumph of the City: How Our Greatest Invention Makes Us Richer, Smarter, Greener, Healthier, and Happier.* Penguin Press. Glaeser, E. L. (2011). 48-65 p., 210-225 p.
3. *The Global City: New York, London, Tokyo.* Princeton University Press. Sassen, S. (2001). 100-112 p., 150-167 p.
4. *The Nature of Cities: The Scope and Limits of Urban Theory.* Princeton University Press. Scott, A. J., & Storper, M. (2015).85-103 p.